TUNCELİ

62

YÜZOLÇÜMÜ: 7774 kilometrekare
NÜFUS: 157.974
İLÇELER: Çemişkezek, Hozat, Mazgirt, Nazimiye, Pertek, Pülümür, Ovacık.
KOY SAYISI: 425
DOKTOR SAYISI: 28
HASTANE YATAK SAYISI: 125
OKUR-YAZAR ORANI: %87
OTOMATİK TELEFON KODU: 81 91

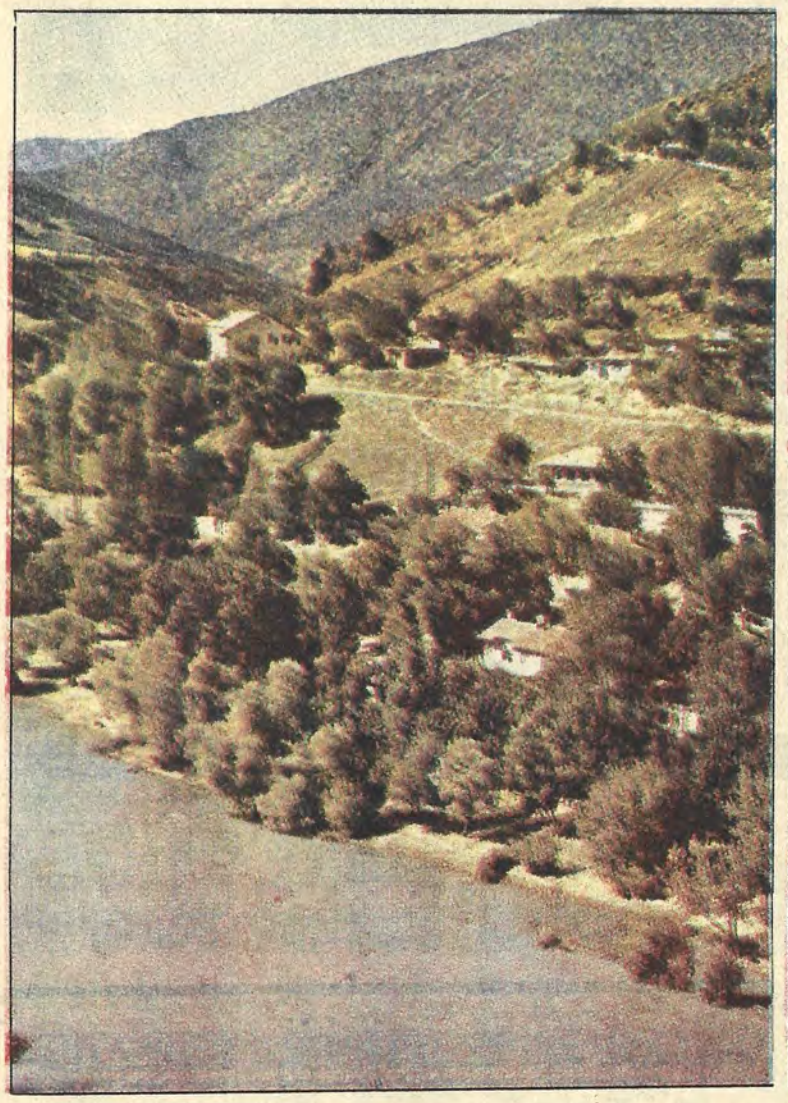

Karlı dağların eteklerinde doğa güzellikleri ile içiçe olan ilimiz...

TUNCELİ, yemyeşil vadiler ve inci gibi kar göletleri cennetidir.

Derin yemyeşil vadileri, ilkbaharda sanki bahçıvanları kıskandırır. Karlı dağların eteklerinde güneşe göz kırpan sümbülleri, buz gibi suları, mesire yerleri, çağlayanları ile Tunceli, doğanın tüm güzellik ve hırçınlıklarını birarada kardeşce barındıran bir yöremizdir.

Munzur çayının alabalıkları, ormanların kınalı keklikleri ile dağ keçileri, avcıların hayallerini, rüyalarını süsleyecek kadar boldur.

Masmavi gökkubbe altında yıldızlarla kucaklaşacakmış gibi yükselen Munzur dağları, vahşi doğanın güzellik abidesidir. 3188 metre yüksekliğindeki Munzur dağı, tepesindeki kar göletleri, bembeyaz yükseltilerin eteklerinde göçebe yaşamı süren Şavak Aşireti'nin kara çadırları, ressamların arayıp da bulamayacakları kadar güzel görüntüler oluştururlar.

Çemişkezek'in ilginç doğal mağaraları, kibrit kutusunu andıran tarihî evleri, Mazgirt'in şifalı kaplıcaları, Pertek'in yaz aylarını hatırlatan kışı, tarihî kalıntıları ile Tunceli'nin her bir köşesi ayrı bir güzelliktedir.

Tunceli'den Pertek'in ılıman kışları ile dümdüz Ovacık'ı kar yığını haline getiren doğa koşulları âdeta birbirleriyle savaşır dururlar.

İnsanın doğa ile kucaklaştığı, acıyı, kederi ve mutlulukları birlikte yaşadığı, güleryüzlü mert ve dürüst insanlar diyarıdır Tunceli...

Adı nereden geliyor

Sarp ve dağlık bir bölgede kurulan kent yüzyıllar boyunca Dersim adıyla anılmıştı. Cumhuriyetin ilânından sonra bu yöreye, Tunç yapılı insanların beldesi anlamına gelen "Tunç eli" adı verildi. O günden sonra da bu kent ve il Tunceli olarak anılmaya başlandı.

İklimi

Denizden yüksekliği 1050 metre olan Tunceli'de genellikle karasal iklim hâkimdir. Yaz ayları kurak ve sıcak, kış ayları sert ve kar yağışlı geçer. Ancak baraj gölü kıyısındaki Pertek ve Çemişkezek ilçelerine kar çok az yağarken, Hozat, Ovacık, Pülümür gibi ilçelerde ortalama kar kalınlığı 1.5 metreyi bulur.

Nasıl Gidilir

Tunceli'ye sadece karayolu ile ulaşılabilir. Karayolu bağlantısı olarak Elazığ-Tunceli-Erzincan devlet yolu vardır. Yolun tamamı asfalttır. Elazığ-Tunceli karayolu 143 km'dir. Kışları kar yağmasına rağmen karayolu hiç kapanmaz. Sürekli ulaşıma açıktır. Tunceli-Erzincan yolu dar vadilerden geçmektedir. Bu yol çığ düşmesine müsait olduğundan gerekli yerlere çığ tünelleri yapılmıştır. Bu yol da sürekli ulaşıma açık tutulmaktadır.

Kentlerimizin tarihçesi bir kültür hizmeti olarak GARANTİ BANKASI'nca hazırlanmıştır

Sizlere hizmet vermekten mutluyuz

ANADOLU BANKASI
Hazine Bankası

Politik Kimliği

1950
Milletvekili Genel Seçimleri Katılma Oranı: % 87.6

Partiler	Aldığı oy	%
CHP	9.209	41.3
DP	13.089	58.7

1954
Milletvekili Genel Seçimleri Katılma Oranı: % 89.8

Partiler	Aldığı oy	%
CHP	19.567	48.8
DP	17.024	42.5

1957
Milletvekili Genel Seçimleri Katılma Oranı: % 79.0

Partiler	Aldığı oy	%
CHP	20.266	53.5
DP	13.178	34.8
HP	4.419	11.7

1961
Milletvekili Genel Seçimleri Katılma Oranı: % 76.4

Partiler	Aldığı oy	%
CHP	15.466	35.2
CKMP	3.137	7.1
YTP	15.587	35.4
Bağm.	9.821	22.3

1965
Milletvekili Genel Seçimleri Katılma Oranı: % 69.9

Partiler	Aldığı oy	%
AP	10.985	26.8
CHP	13.705	33.5
TİP	2.387	5.8
YTP	8.916	21.8
Bağımsız	4.915	12.0

1969
Milletvekili Genel Seçimleri Katılma Oranı: % 72.2

Partiler	Aldığı oy	%
AP	9.972	23.3
CHP	8.080	18.9
CGP	461	1.1
MP	219	0.5
TBP	2.969	6.9
TİP	7.187	16.8
YTP	6.385	14.9
Bağm.	7.514	17.6

1973
Milletvekili Genel Seçimleri Katılma Oranı: % 75.8

Partiler	Aldığı oy	%
AP	6.767	14.3
CHP	33.003	70.0
CGP	224	0.5
DP	430	0.9
MHP	240	0.5
MSP	1.219	2.6
TBP	284	0.6
Bağm.	5.009	10.6

1977
Milletvekili Genel Seçimleri Katılma Oranı: % 68.8

Partiler	Aldığı oy	%
AP	3.938	8.2
CHP	31.958	66.3
CGP	215	0.5
DP	193	0.4
MHP	2.271	4.7
MSP	498	1.0
TBP	359	0.7
TİP	170	0.4
Bağm.	8.539	17.7

TUNCELİ ANAYASA HALK OYLAMASI SONUÇLARI

Yıl: 1961

Kabul	Red
% 95	% 5

Yıl: 1982

Kabul	Red
% 82.2	% 17.8

TUNCELİ VALİ VE BELEDİYE BAŞKANI: KENAN GÜVEN

DOĞU Anadolumuzun sert, çetin görünümlü coğrafî yapısı ile Orta Anadolumuzun iklim koşullarının birleşim noktasında bulunan TUNCELİ dört mevsimin bütün güzelliklerini cömertçe insanlara sunduğu bir ilimizdir.

Genç, keskin, yüksek ve âdeta testere dişleri gibi birbirine bağlı dağları, sivri tepeleri dar ve derin vadileri, ile heybetli coğrafî yapısı insanlarına ve ziyaretçilerine yücelik fikrini ve ruhunu aşılar.

150 cm.'yi geçen karlar altında kış görünümünün en güzelini sergiler.

İlkbaharda uyanan bitki örtüsü, yeşilin bütün tonlarının doyum olmaz görünümü ile bu haşin çoğrafyayı süsler.

Yazı uzun değildir. Yeşillerin sararışı görülmeden sonbaharın ayrı bir güzellikteki yeşilin solgunluğa doğru giden tonları sergilenir.

Derin vadiler arasında hızla akan berrak ve buz gibi suları, uğuldayan kaynakları ayrı bir temaşa ve ses armonisi yaratır. Bu sular alabalık cennetidir.

Balın en güzelini arılar TUNCELİ'de yaratır.

Her mevsime göre bir başka avcılık zevkini tatmak mümkündür.

Yaz ve baharlarda dağ sporu, Kano sporunun en güzel doğal parkurları, pistleri TUNCELİ'dedir.

Altı ay kalkmadan kalan kalın kar tabakası kış sporları için emsaline ender rastlanır alanlar bahşeder.

TUNCELİ doğası ile; heybetin, yüceliklerin ve güzelliklerin koyun koyuna olduğu bir ilimizdir.

İnsanlar bu doğal yapı ile oluşmuş ruh asaletine sahiptir.

ASYA'dan gelip ANADOLU'muza yerleşen ilk atalarımızdan türeyen, bu insanlarımız, atalarımızın yaşamlarını en az değişikliğe uğrayarak sürdürmektedirler. Bu hali ile TUNCELİ Türkoloğlar için bir laboratuvar niteliğindedir.

Bu güzel ve emsalsiz yapıyı bir gün tesislerle pekiştirebilirsek, dillere dolanan İsviçre gibi örneklerinin yerini TUNCELİ gibi deyimini alacağından hiç kuşkum yoktur.

Her güzelin bir kusuru olur denir. Bu güzelilimizin de sorunları vardır.

TUNCELİ'nin sorunlarının ana kaynağı sert coğrafyası ile çok dağınık yerleşim sistemidir. Halkımız toplu yerleşimden âdeta kaçar gibi bu yalçın dağların, tepelerin üzerini birer ikişer evle kom, mezra, küçük köyler, hatta teker teker evler şeklinde işgal etmiştir. 157.000 nüfus 2000'i geçen yerleşim yerlerine dağılmıştır.

Bu sert coğrafî koşullar içinde bu kadar dağınık yerleşim yerine her insan için gerekli su, yol, okul, sulama suyu, sağlık tesisi, elektriği götürme imkânı yoktur.

1700 km. köy yolu açılmıştır. Bir bu kadar daha açılması gerekir, 1000'e yakın yerleşim yerine su getirilmiştir. Daha bu kadar yere su götürmek gerekiyor. Bunların bir kere yapılması ile sorun hallolmuyor. Ağır kış şartları yapım külfetine yakın onarım külfeti getiriyor. Kısaca devlet çetin coğrafya ile amansız mücadele ederek insanlarına verebileceğini vermeye çahşıyor. TUNCELİ'den aldığının 70: 80 misli yatırım yaparak.

12 EYLÜL'ün getirdiği huzur ve güven havası içinde, yine bu yönetimin sağladığı imkânlarla TUNCELİ sorunlarının giderileceği umudunu duymaktadır.

Yer üstünde, ormanı, meraları, akar suları hayvancılık için çok elverişli bir zemin oluşturmaktadır.

Yeraltında henüz el değmemiş çok çeşitli madenleri vardır. Bu madenlerden altın, kurşun, gibilerin geçmişte işlendiğini gösteren kalıntılar mevcuttur. Ruhsat almak için başvurulmuş 742 maden sahası vardır.

Bir gün TUNCELİ'ler dağınık yerleşimden toplu iskâna doğru giderler, tek evler, komlar, mezralar köyler üzerinde birleşirse;

Bir gün; arıcılık, tavukçuluk, süt inekçiliği, besi hayvancılığı TUNCELİ'lerin uğraşı olursa;

Bir gün; genç, ihtiyar, kadın, erkek TUNCELİ'li üretken olmayı amaçlar ve olursa;

Hele o bir gün; TUNCELİ'nde bir çimento fabrikasının bacaları tüter, bir tütün fabrikasını bağrında taşırsa;

Öyle bir cennetin görkem ve huzurunu insan idrakinin tahayyül edebileceğini sanmıyorum.

Ne mutlu o günleri yaşayacaklara.

Protokol

Vali ve Belediye Başkanı.....:Kenan Güven
Cumhuriyet Savcısı.....:H.Ruhi Us
Ağır Ceza Mahkemesi Reisi.....:Hüseyin Ersoy
Vali Yardımcısı.....:Ayhan Kozağaçlı
Vali Yardımcısı.....:Mustafa Zanapalıoğlu
Emniyet Müdürü.....:Kâmil Acun

Vergi Rekortmenleri

Mustafa ÖNDEŞ.....:4.229.390 TL.
Hüseyin EROĞLU.....:3.014.083 TL.
Hüseyin GÜNTAŞ.....:2.017.760 TL.
Hasan KOCADEMİR.....:639.649 TL.
Ü.Zafer YAŞAR.....:613.933 TL.
Celâl YAŞAR.....:603.060 TL.

İLÇELERİNİ TANIYALIM

MERKEZ

Tunceli il merkezi (Kalan-Mameki) namı ile köy iken, 1937 yılında ilçe olmuş, 1947 yılında da il merkezi olmuştur. Yüzölçümü 841 km2. Köyleriyle beraber toplam merkez ilçe nüfusu 29.857 kişidir.

ÇEMİŞKEZEK

Doğusunda Hozat, batısında Erzincan, kuzeyinde Ovacık ilçeleri ve güneyinde Keban Baraj gölüyle çevrilidir. Yüzölçümü 877 km2, köyleriyle beraber toplam nüfus, 14.424'tür. İlçe ticarî ilişkiler bakımından Elazığ iliyle yakın ilişki içindedir. İlçenin ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayalıdır.

İlçe 1516 yılında Yavuz Sultan Selim tarafından il merkezi haline getirilmiş, daha sonra bucak olarak Elazığ Keban ilçesine bağlanmışsa da 1881 yılında ilçe haline getirilmiş ve ayrı belediye teşkil edilmiştir.

HOZAT

1930 yılından sonra ilçe olan Hozat'ın doğusunda Tunceli, batısında Çemişkezek, kuzeyinde Ovacık, güneyinde Pertek ilçeleri ile çevrilidir. Yüzölçümü 804 km2, köyleriyle beraber toplam nüfusu 18.330'dur. İlçenin geçim kaynağını hayvancılık oluşturmaktadır.

MAZGİRT

1879 yılında ilçe olan Mazgirt nüfus yoğunluğu bakımından en kabalalık ilçedir. Yüzölçümü 709 km2 olan Mazgirt'in köyleriyle beraber toplam nüfusu 26.521'dir. İl merkezine en yakın ilçedir. Halkın geçim kaynağını tarla tarımı oluşturur. Meşhur kaplıcaları derde devadır.

NAZİMİYE

1877 yılında ilçe olan Nazımiye doğudan Bingöl, batıdan Tunceli, kuzeyden Pülümür, güneyden Mazgirt ve Tunceli ile çevrilidir. Yüzölçümü 553 km2'dir. Köyleriyle beraber toplam nüfusu 10.497'dir. Engebeli bir arazi yapısına sahip Nazımiye'de halkın geçim kaynağını hayvancılık oluşturmaktadır.

Merkez ilçe...

OVACIK

İlçe 1908 yılında kurulmuş, ilçe merkezi Yeşilyazı bucağında iken, 1938 yılında Pulur köyüne nakledilmiştir. Yüzölçümü bakımından Tunceli'nin en büyük ilçesidir. 1538 km2 bir alanı kaplamaktadır. Köyleriyle beraber toplam nüfusu 19.871'dir. Munzur vadisinin görkemi ve Munzur gözeleri eşine ender rastlanan turistik değerlerdir. Ekili alanlar sulu tarla tarımına elverişlidir. Özellikle yetiştirilen fasulyenin erken pişme özelliği onu cazip kılmaktadır. Kış mevsimi 6-7 ay kadar uzun bir dönemi kapsar. Yaz mevsiminde iyi bir mesire yeridir.

PERTEK

İlçe merkezi Mazgirt'e bağlı Akpazar bucağında iken, 1926 yılında Pertek'e taşınmıştır. Keban Baraj gölü kıyısında âdeta bir kıyı şehri görünümündedir. Kışların ılık geçtiği Pertek ilçesinin yüzölçümü 947 km2'dir. Köyleriyle beraber toplam nüfusu 21.562'dir. Halkın geçim kaynağını hayvancılık, sebze tarımı ve tarla tarımı oluşturur. İlçe tarihî zenginlikleri bakımından bölgenin ilgi çeken bir merkezi durumundadır.

PÜLÜMÜR

1847 yılında Erzincan iline bağlı bir ilçe olarak kurulmuş, 1938 yılında Tunceli'ye bağlanmıştır. Tunceli-Erzincan karayolunun uğrak merkezidir. Yüzölçümü 1005 km2'dir. Köyleriyle beraber toplam nüfusu 16.463'tür. Halkın geçim kaynağını hayvancılık oluşturur. Pülümür tuzlaları yörenin tuz ihtiyacını karşılayan, ancak ilkel yöntemlerle işletilen zenginlik kaynaklarındandır.

ÖNEMLİ KİŞİLER

ABDULHAK TEVFIK GENÇTURK (1885-1966) - İlk TBMM'de Dersim mebusu. İstiklâl Madalyası sahibi, sorgu hâkimi, İncezâdelerden.

DIYAP AGA (YILDIRIM) (1852-1932) - İlk TBMM Dersim mebusu, İstiklâl Madalyası sahibi. Ferhat Uşağı Aşireti Reisi, Hozat Hadisar köylü.

HASAN HAYRI KANYO (1880-1925) - Son Osmanlı Meclisi'nde ve ilk TBMM'de Dersim mebusu, süvari binbaşısı, Hozat'ın Şeyh Hasanlı Aşireti reislerinden, 1925 Kürt isyanında idam.

MUSTAFA AGA (OZTURK) (1859-1938) - İlk TBMM'de Dersim mebusu, Hozat Abbasoğlu Aşireti Reisi.

MUSTAFA ZEKI SALTUK (1881-1969) - İlk TBMM'de Dersim mebusu, süvari yüzbaşısı, Dersim'in Sarı Sultan evlâtlarından, Harp Okulu mezunu, İstiklâl Madalyası sahibi.

RAMIZ TAN (1884-1928) - İlk TBMM'de Dersim milletvekili, Karahalli Aşireti reislerinden, Kokozâdelerden, Harbiye Aşiret Mektebi mezunu, kolağası emeklisi, İstiklâl Madalyası sahibi.

Sağlık

Tüm diğer hizmet sektörlerinde olduğu gibi ilin dağınık ve tek tek evler halinde ulaşılamayan yörelere yerleşmesi, sağlık hizmetlerinin halka götürülmesini engellemektedir.

Ilde hastane yatak sayısı 125'tir. Bu, toplam nüfusa göre 1265 kişiye bir yatak düşüyor demektir.

YÖREDE «HALAY» OYNANIR

YÖREDE "Halay" türündeki oyunları oynanmaktadır. "Bir ayak, iki ayak, üç ayak halayları, tamzara, dello delilo, horun, halayları vardır. Halay çekilirken "halay faslı" denilen birbiri peşi sıra oynanan halaylar dizisini burada da görmekteyiz.

OYUNLAR

"Karaçer, üç ayak, delilo, tamzara, horun, kel, oyunu bir dizi teşkil eder.

Kadınlar arasında da halay oynandığı bilinmektedir. Bazen kadın ve erkek tarafından birlikte oyun oynandığı da söylenmektedir. Oynanan oyunlarda karşılıklı olarak sorulur:

"Hanım nereye gidersin?
Canım nereye gidersin?

Soruların cevapları hemen verilir.

Üsküdar Ümraniye Lisesi Folklor Kolu Başkanı Cemal Taşın oyun ve giysilerle ilgili

Yörede "Gövenk" adı verilen ağır halaylar da vardır. Halaylar Çemişkezek'te de fasıl olarak çalınmaktadır. Bu sıra oyuncular tarafından aranmaktadır. Bunlar bir sıra şeklinde yerleşmiş olmakla birlikte üçlü, beşli karışımı yapılır. Bunların sıralanış biçimi şöyledir: "Cezavir (Peşrev), ağır hava alayı, üç ayak halayı, güzeller halayı, yol havası, düğüne toplama, Gelin ağlatma, dello, Köroğlu, at oyunu.

Bu bölgede iki halay arasında bir nara ile uzun havalar okunmaktadır. Bu arada sazlar çıkılan sesin beşli ve dörtlülerinde bir duruş yapmakta ve seslilik basit de olsa sağlanmış olmaktadır. Tunceli'nin eski adı, "Kalan"dır. Kalan'da Alevî "Samah"ları halay görünüşünde oynanır. Köroğlu halayı da vardır. Bir ayak, iki ayak, üç ayak halayları yine bu yörenin belirgin oyunlarıdır.

Lorke halayı ve güvendi adı verdikleri bir halay çeşidine de burada rastlıyoruz. Ege ve dolaylarında Güvende adı altında oynanan oyun, ile burada oynanan "gövenk" adı altındaki halaylarla sadece ad benzerliği bulunmaktadır.

KILIÇ-KALKAN

Tunceli Çemişkezek'te de düğünlerin önünde Kılıç-kalkan oyunu oynandığı bilinmektedir. Bugün hacı karşılamalarında da yalnız kılıç oyunları oynanmakta ve sol ellerinde bir kalkan varmışcasına, ellerini kullanmaktadırlar. Bu yörede eski kılıç-kalkan oyunlarının, şimdi Bursa'daki gibi yaya bir bir şekilde oynandığı, bu oyunun atlı olarak oynandığı, yeni oyuncular atlar üzerinde kılıç-kalkan kuşanarak binip oynadıkları oyunların tıpkı cirit gibi oynandığı söylenmektedir. Ezgisiz ve fakat ciritteki gibi ritm taşımakta, Köroğlu ve peşrev çalındığı söylenmektedir. Burada Kılıç-kalkan oyunu oynanan melodilere, cirit oyununda çalınıp at oyunu melodileri ve Köroğlu melodileri kullanılmaktadır.

GİYSİLER

Kadın giyimi: Başta renkli ipliklerle sarılmış başlıklar vardır. Üç etek, uzun entari, cepken, şalvar, ve çarık giyimi tamamlar.

Erkek giyimi: Başta fes üzerinde poşu ve tekrar tülbent, ağabani ve sarılışla kullanılır. İşli olanları da görülmektedir. Başlarda ayrıca, sivri süvari külahı giyilerek etrafına üst üste birkaç çeşit ve uçları püsküllü yazma ve tülbentlerin sarıldığı ve uçlarının sağ tarafa bir dökülüşle bırakıldığı baş giyimleri vardır.

Gövdede, birer parmak eninde alaca, bir biçimde çubuk halinde dokunmuş kumaşlardan, yakasız olarak boyuna iki-üç parmak binecek bir şekilde yandan düğmeli ya da önden düğmeli çeşitlerde gömlekler bulunur. Giydikleri bu gömleğin uçları şal içerisine sokulur. Üzerine giydikleri cepkenlerin kolları kısadır. Dirseğe kadar gelir. Omuz ve sırt kesimi kırmalıdır. Etekleri uzun olup şalın alt ucuna kadar serbest olarak uzanır. Şal alta geniş ve yumuşak dolanır. Sol yöne doğru püsküllü ikinci bir şal daha sıkıca sarılarak içine; kama, bıçak, günlük eşyalar, kıvrımlarına sokulur.

Şalvar iki uçtan da uçkurlu olarak yapılmıştır. Üst kısım şal altında kalır. Şal bağlanmadan evvel, kuşak sıkıca sarılır. Aşağıdaki ise diz çakşırı gibi sıkıca yün çorabın üstünden bağlanır. Çakşır bolluğu süvarilerdeki gibi tozluk, görevini görür. Ayaklarda bağlı çarıklar vardır.

Görüldüğü gibi Tunceli erkek giysisinde baş ve şalvarlar, süvari giyimini andırır bir biçimdedir. Erkek giyinişinde ceket yelek, kıldan örülü cepken, kıldan örülü şalvar ve enli kuşak, renkli ve süslü bir biçimde çoraplar kullanılmaktadır.

GELENEK, GÖRENEK

Kirvelik : Yörede çok saygı gören bir görevdir. Buna Hazreti Muhammed dostluğu adı verilmektedir. Kirvelik üç ana grupta toplanır.

A) Kötülüğü önlemek için meydana gelen kirvelik

B) İhtiyaçtan doğan kirvelik.

C) Sevgiye dayanan kivralık.

Kötülüğü önlemek için meydana gelen kirvelik. Bir ailenin diğer bir aileye bilerek veya bilmeyerek bir zararı dokunur, bu zarar can kaybına gidecek kadar ileri derecede dahi ağır olsa zarar veren ailenin büyüğü zarar gören aileye giderek onlara 12 kuruş verip kirvelik teklif eder. Bunu hiçbir aile reddetmemektedir. Bu şekilde bir hayli geçimsizlik, aileler arasındaki düşmanlık ve can kaybı önlenmiş olur.

İhtiyaçtan meydana gelen kivralık: Mağdur ve muhtaç olan bir ailenin zengin bir aileye kivra olmasından meydana gelen şeklidir. Böylelikle muhtaç aile kısmende olsa malî durumunu düzeltir.

Kivralar yılda en az bir defa birbirini ziyaretle onların hatırını sorup ihtiyaçlarını temin ederler.

Sevgiyi dayanan kivralık: Kivralığın esasını bu tip kivralık teşkil etmektedir. Birbirlerini çok seven iki kişinin bu sevgiyi manevî bir bağla bağlayıp daha da kuvvetlendirip evlatlarına intikal ettirmek için kurdukları sonsuz dostluktur. Kivralık şahıslar arasında değil aileler arasında tesise edilir.

ÇİFT SÜRÜMÜNE BAŞLAMAK: İlkbaharda çift sürümüne başlanacağı gün, "Niyaz dağıtılır. Niyaz yağla yoğrularak pişirilen ekmektir. Niyazın hamurundan biraz alınarak çifte koşulacak öküzlerin alınlarına ve boynuzlarına sürülür. Bundan maksat yılın bütün insanlık için bolluk, bereket ve sağlık içinde geçmesini dilemektedir.

İLK AYRAN YAYIMI: Bölgenin belli başlı geçim kaynağı hayvancılıktır. İlk olarak alınan süt "Ağız" şeklinde pişirilerek muhtaç olanlara dağıtılır. Bölge ilk olarak ayran yayan bir aile bundan elde ettiği yağla bir niyaz yaparak, yılın bereketli ve sağlık içinde geçmesi temennisiyle komşulara dağıtır. İlk ayran yaymada damızlık tabir edilen maya mutlaka komşudan alınır. Komşu evinin bereketli olması dileği bu şekilde gösterilmiş olur.

Oğlak ve Kuzu Katımı: Oğlak ve kuzular dört-beş ay annelerinden ayrı olarak otlatılır. kuzular meme emmeyecek hale gelince sürüye katılma zamanı gelmiş demektir. Kuzuları otlatan çocuklar evleri gezerek çeşitli yiyecekleri toplar, kuzu ve oğlaklarını da alarak kıra çıkarlar. Orada yemek yiyip eğlenerek neşeli birgün geçirirler. Ertesi gün oğlak ve kuzular davara katılırlar.

BİR EFSANE

Munzur Efsanesi: Bu efsane Munzur Irmağı'nın kaynağına aittir. Söylendiğine göre vaktiyle bu civarda yaşıyan zengin bir köylü hacca gitmiş. Kendisinin sadık ve dürüst bir çobanı varmış.

Hanıma evde helva pişirirken çoban yanına gelip, hacda bulunan ağasına helva götürmek için bir tabağa helva koymasını istemiş (Ağam helvayı çok severdi, sıcak sıcak bir kepçe helva koy da götüreyim) demiş. Kadın bunun imkansız olduğunu bildiği için (Çobanın canlı herhalde helva istedi bolca koyayımda yesin) diyerek bir tabağa helva doldurup çobana vermiş. O anda hac mahallinde namaz kılmakta olan ağa yanında çobanı görmüş çoban (Hanım sana helva gönderdi) deyip, bir anda kayıp olmuş.

Ağanın hacdan döneceği haberi köye gelince kendisini karşılamaya çıkmış, çoban da eline, taze sağdığı bir tas süt alıp bunların arasına karışmış. Ağa köye gelişinde biriken halk kendisinin eline öpmek ve ona hormette bulunmak için yürüyünce topluluğa hitaben hacda yediği helvayı kastederek (Hürmete lâyık olan ve eli öpülecek olan ben değilim, o aramızda bulunan çobanım Munzur'dur) deyince bu defa halk çobanın eline sarılmak istemiş o da kaçmış, şimdiki Munzur nehrinin çıktığı yere gelince, ayağı bir taşa takılarak düşmüş ve elindeki süt dökülmüş. Böylece sütün döküldüğü yerden beyaz köpüklü bir su fışkırmış ve bu Munzur'un ilk kaynağını teşkil etmiştir. Bu membadan çıkan su halen köpüklü beyaz süt rengindedir Irmak da kutsal sayılır...

ATASÖZLERİ

—Koç olacak kuzu ağılda belli olur.
—Akkoyun ve kara koyun gecidin önünde belli olur
—Dağda göre Allah kar verir.
—Yazın gölge hoş kışın çuval boş.
— Emanete hiyanet olmaz.
—Boş tormaba at gelmez.
— Çarşamba günü yalan söyleyenin perşembe günü yüzü kara olur.
— Her olur olmaza açma sofra, hem emek zayi olur hem nan'a (ekmeğe) hayıf.

Yedeğe gelen at, atasına itaat eden evlat, kocasından erken kalkan avrat, kolundan tut cennete at.

SÜNNET DÜĞÜNLERİ

Düğün günü, düğün yerinde konuklar çalgılarla karşılanır. O gün ve gece eğlenceler düzenlenir. Sabah kahvaltısı mümkün olduğu kadar erken verilir. Bu arada çocuklar hazırlanır. Sünnetçi de bir masa veya ekmek tahtasını hazırlar. Ekmek tahtasına yörede "Honca" denir. Honcanın üstüne bir tepsi konularak içine sünnet takımları konur. Üzerine de yani sünnet takımlarının altına hiç kullanılmamış bir havlu veya örtü serilir. Önde sünnetçi olmak üzere davetliler kıbleye dönerek dualar okur. Hayırlı olsun dileği ile tepsiye para atılır. Daha sonra sünnet yeri tenhalaşır. Yalnız sünnetçi, çocuklar "kirvele-" ve çopcukların babası ile bir iki görevli kalır. Kirve çocuğu tutar ve sünnet yapılır. Sünnet bittikten sonra görevlilere ılık su getirilerek eller yıkanır. Bu yıkanmada en üstte babanın eli, sonra kirvelerin olmak üsere üst üste tutulur. En üstteki ele hiç kullanılmamış bir sabun verilerek bu elden ele aktarılır. Yıkama biter, daha sonra eller ayrı ayrı yıkanır. Bu şekilde yıkama kirvelerin bir aile haline geldikleri anlamına gelir. Dualar okunarak yeni kurulan bu ailenin saadeti temennisinde bulunulur. Bundan sonra davetliler çocukları görür, tebrik eder ve ayrılırlar.

TÜRKÜ

Aldı oğlan:
Gezdim cihanı da dolaştım geldim
O gül cemalini görünce eylendim kaldım
Gülüm kalaylı tasta ayranı tazemi yaydın
Hüdanın aşkına doldur içeyim ayranı
Gülüm ayranı, canım ayranı malım ayranı.

Aldı kız:
Var git yiğit var git sen bu dağların efesi misin
Yaydığım ayranın kahyası mısın
Yoksa başının belası mısın
Anam evde yoktur vermem ayranı
Gülüm ayranı, canım ayranı malım ayranı

Aldı oğlan:
Bir zamanlar at üstünde dururdum
Çeker tabancayı seni vururum
Ya ayranı alır ya da ölürüm
Hüdanın aşkına doldur içeyim ayranı
Gülüm ayranı, canım ayranı malım ayranı.

Aldı kız:
Gökteki yıldızların önü terazi
Ülker ile aşar gider bir azı
Kör olsun gözlerim tanıyamadım sevdiğim azizi
Gel otur iç gülüm sevdiğim taze ayranı.
Gülüm ayranı, canım ayranı, malım ayranı.

TÜRK TİCARET BANKASI
TÜRKBANK
"IKINCI ADRESINIZ"

Doğu Anadolu yaylasının sarp dağları arasında kurulmuş şirin bir ilimizdir.
Tarım, hayvancılık, meyvecilik ve madencilik halkın önde gelen uğraşıları arasında bulunmaktadır.
Türk Ticaret Bankası çevresi şubeleriyle bu yöre halkına hizmet vermekten mutluluk duymaktadır.

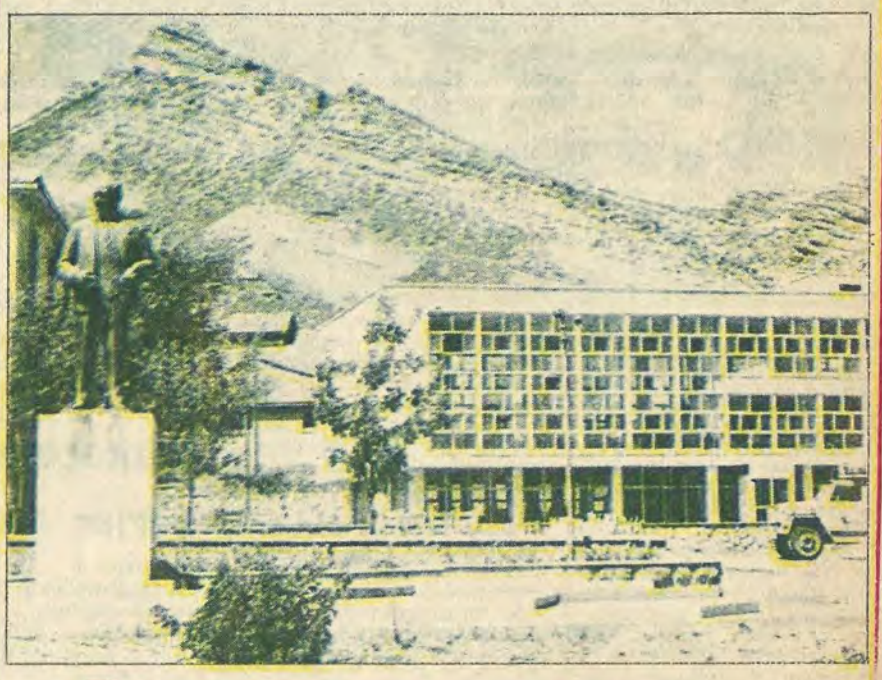

TÜRK TİCARET BANKASI
TÜRKBANK
"IKINCI ADRESINIZ"

TÜRKİYE GARANTİ BANKASI Sunar

DOGU Anadolu'da pek sarp ve dağlık bir yörede bulunan Tunceli'nin tarihi, Orta Asya göçleri sırasında buraya gelip yerleşen Türk kavimleri ile başlar. Daha sonra da Anadolu'da ilk siyasî birliği kuran Hititliler buraya egemen olmuşlardır. Hititler 'den sonra Hurriler, Babiller ve Asurlar bu toprakları hâkimiyetleri altına almışlardır. Milattan Önce VI. yüzyılda Persler, Milâttan Önce IV. Yüzyılda da Büyük İskender bu yöreyi ellerine geçirmişlerdir. Daha sonra Roma ve Bizans çağlarını yaşayan Tunceli özellikle Bizans zamanında doğudan gelecek tehlikelere karşı bir kale hüviyetini taşıdığından büyük değer ve önem kazanmıştır. Ünlü Bizans İmparatoru Leon Çimişkes bu topraklarda doğmuş, gençlik yılları burada geçmiştir. Çimişkes Bizans tahtına çıktıktan sonra doğduğu köyü ihya ederek büyük bir kent haline getirtmiştir. Bu nedenle kurulan bu büyük kente İmparatorun adına izafeten "Çimişkesopolis" adı verilmiştir. Burası bugün Çemişkezek olarak anılmaktadır.

1071'deki Malazgirt zaferinden sonra Anadolu'nun kapılarını açan Türkoğlu önceleri bu toprakları ele geçirmiştir. Selçuklu Türkleri

Sarıyayla köyünde "Kardeş Kayalar" adı ile bilinen kalıntılar...

bu yörede bir süre egemen olmuşlar daha sonra çeşitli Türk beylikleri arasında el değiştirmiştir. Nihayet Yavuz Sultan Selim tarafından bu topraklar Osmanlı İmparatorluğu'nun sınırları içine katılmıştır.

Osmanlı çağında Tunceli topraklarının iki büyük kenti Çemişkezek ile Pertek, Diyarbakır Beylerbeyliğine bağlı iki sancak olarak ayakta kalmışlardır. Tanzimatın ilânından sonra bu iki sancak birleştirilmiş ve Dersim sancağı adını alırken merkezi de Hozat'a nakledilmiştir. Dersim dolayları I. Dünya Savaşı sırasında kısa bir süre için Ruslar tarafından işgal edilmiş ancak bu işgal pek kısa sürmüş ve Ruslar pek ağır zayiat vererek bu topraklardan uzaklaştırılmıştır.

Cumhuriyetin ilânından sonra Dersim sancağı il haline getirilmiş adı da Tunceli'ye çevrilmiştir.

Tunceli ve çevresinde önemli tarihî eserler bulunmaktadır. Bunların en önemlilerişunlardır:

ÇEMİŞKEZEK'te: Bizans çağında en görkemli günlerini yaşayan ve ünlü Bizans İmparatoru Çimişkes'in adına ithaf olunan kentte bu döneme ait hemen hiçbir iz kalmamıştır. Kasabanın en büyük tarih zenginliği, Selçuklu zamanında kalma olup taş oymacılığı sanatının nefis örnekleriyle süslü Eski Cami yörenin en büyük tarih zenginliğini teşkil etmektedir.

MAZGIRT'te: Faraç köyü yakınındaki Bağın Kalesi, Asurlular devrinden kalma çivi yazısıyla kaleme alınmış bir kitabenin bulunduğu sütun, Selçuklu eseri olduğu sanılan Elti Sultan Türbesi ve Mazgirt Kalesi gibi tarihî eserler bulunmaktadır.

PERTEK'te: Selçuklular zamanından kalma Pertek, kasabaya 15 kilometre uzaklıktaki Sağman Kalesi, bu kalenin bulunduğu tepenin eteğindeki Pertek beylerinden Baysungur tarafından yaptırılmış cami, 1560 yılında Çelebi Ağa tarafından inşa ettirilen cami ile eski bir kervansarayın kalıntıları buranın en büyük tarihî zenginlikleridir.

Yurt içi ve yurt dışı bankacılık işlemlerinizde Türkiye Garanti Bankası

EKONOMİ

Hayvancılığın Tunceli ekonomisinde yeri büyüktür. Küçükbaş hayvancılık geçim kaynağıdır

EKONOMİSİ TARIMA DAYALIDIR.

YERALTI ZENGİNLİKLERİ VARDIR

İLİN engebeli bir doğal yapıya sahip olması ancak toplam yüzölçümün, 1/5'ini tarıma elverişli kılmaktadır. Arazinin büyük bir çoğunluğu engebeli ve dik kayalıklardan oluşur. İlk bakışta hayvancılığa elverişli gibi gözükse de ulaşım ve pazarlama olanaklarının yokluğu ile, uzun geçen kış mevsimi için, yem tedariki başlı başına bir sorundur.

İlde bir yem fabrikası ile bir süt fabrikası mevcuttur. Pertekte Sümerbank'a ait halı ipliği fabrikasının alt yapı tesisleri ve hizmet binaları tamamlanmış, makinelerinin montesi yapılmaktadır.

Akpazar bucağında halkın da iştirakı ile un ve irmik fabrikasının inşasına 1981 haziran ayında başlanmış, 25 ayda tamamlanacaktır.

Tunceli-Ovacık arasında Munzur çayı vadisi alabalık ve av hayvanları ile bölgenin turizm merkezi olmaya adaydır. Bu alan millî park ilân edilmişse de altyapı tesisi olarak hiçbir yapı mevcut değildir.

Tunceli'de sanayi ve ticaretin zayıf oluşu, yöre halkının Elazığ ve Erzincan illeri ile olan ekonomik bağlarını gün geçtikçe artırmaktadır.

Yeraltı zenginlikleri ile ekonomisi bakımından istikbal vaadedici görülmekle beraber çalışmalar daha ziyade özel sektörün münferit gayretleri ile sınırlı kalmaktadır.

SPOR

TUNCELİ'de spor etkinliği şimdiye dek büyük boyutlara ulaşamamıştır. Ancak Cumhuriyetimizin ilânından sonra genellikle köy düğünlerinde yapılan güreş ve cirit sporu bu yörede sportif faaliyetin başlangıcı olmuştur. Ama, hemen eklemek gerekir, Tunceli'den şimdiye dek millî mayoyu dünya, olimpiyat ve Avrupa şampiyonalarında temsil eden güreşçi yetişmemiştir. Ciritte ise Tunceli'nin en ünlü ismi Ali Aydın'dır. Tuncelili ciritçi Ali Aydın, Türkiye'nin en iyi ciritçileri arasında yer almaktadır.

Bu arada hemen belirtmek yerinde olacaktır. Türkiyemizin tüm bölgelerinde, sporda yıllar ilerledikçe ilerleme kaydedilmiş, buna karşılık Tunceli'de spor günümüzde geçmiş yıllardaki öneminden çok şey kaybetmiştir. Hatta diyebiliriz ki, bugün Tunceli'de spor etkinliği çok azdır.

Tunceli sporunda reformu gerçekleştirmek için yoğun çalışmalar sürdürülmektedir. Öncelikle lisanslı sporcu bulunmayan ve maalesef bir spor kulübüne sahip olmayan Tunceli'ye kulüpler kazandırmak, lisanslı sporcular getirmek için çaba sarfedilmektedir. Bugün Tunceli'de 100 civarında okullu lisanslı sporcu vardır. Bu öğrenci sporcular okullarında atletizm, masa tenisi, voleybol ve basketbol dallarında faaliyet yapmaktadırlar. Yetkililer, öğrencilerin okullarındaki spor faaliyetlerini bir yandan da kulüp forması altında devam ettirmeleri ve yaratılacak rekabetin, Tunceli'de spor etkenliğini artıracağı görüşünde birleşmektedirler. Bunun için Tunceli Lisesi, Merkez Ortaokulu ve eski öğretmen okulu spor salonlarında çalışmalar aralıksız sürdürülmektedir.

Beden Terbiyesi yetkilileri, Tunceli'ye spor tesisi kazandırmak için topyekûn güçlerini harcamaktadırlar.

Ve Tuncelililer büyük bir özlemle Tuncelispor'un kuruşunun ilân edileceği günü beklemektedirler.

Yılın sekiz ayında kayak sporuna elverişli olan Tunceli'de şimdiye kadar bu spor dalı ile ilgilenilmemiştir. Bu yörede kayak kayak potansiyelinin değerlendirilmemesi Türk kayak sporu için büyük kayıptır. Ve Tunceli'de kano sporu için ideal akarsular mevcuttur. Ancak bugüne kadar yörenin bu özelliği tanıtılmamıştır.

Nüfus

Toplam 157.9874 olan nüfusun 36184 kişisi il merkezinde ve ilçe merkezlerinde, 121790 kişisi köylerde yaşamaktadır. Nüfus yoğunluğu 20 kişi civarındadır.

Bölgenin sarp ve tarıma elverişli olmaması nedeniyle yurt içi ve yurt dışı göçler cazip bir hal almış, özellikle son on yıl içinde dış ülkelere gidenler çoğalmıştır. Halen dış ülkelerde 20.000 üzerinde işçi bulunmaktadır.

Nüfus artış oranı fazla olmakla beraber göçler nedeniyle nüfusta belirgin bir artış sağlanamamaktadır.

Gezilecek yerler

Eski Cami.

Çemişkezek'tedir. Selçuklu devrinden kalmıştır. Aynı ilçede kayalara oyulan derviş hücreleri de görülmeye değer.

Pertek Kalesi:

Pertek ilçesinde Selçuklu yapısıdır.

Bağnı Kalesi:

Mazgirt ilçesinin Faraç köyündedir. Asur'lulardan kalmadır.

Sağman Kalesi:

Pertek ilçesinden 15 kilometre uzaklıktadır. Kale içinde 16. yüzyıldan kalma Salih Bey'in yaptırdığı bir de camii vardır.

Karagöl Çağlayanı:

Pülümür yolu üzerinde güzel manzaralı piknik yeridir.

Dereova Çağlayanı:

Nazimiye ilçesinde ağaçlık ortasında bir mesire yeridir.

ŞİFALI SULAR:

Anafatma Maden Suyu:

Tunceli Ovacık yolu üzerindedir. Çok şifalı bir sudur.

Bağın Kaplıcası:

Mazgirt'te Peri Çayı kenarındadır. Mafsal romatizmasına iyi gelir.

EĞİTİM

OKUR-YAZAR ORANI YÜZDE 87'DİR

Tunceli okuma-yazma oranının en yüksek olduğu illerimizden biridir. Okuma-yazma oranı % 87 civarındadır. Toplam nüfusun 20180 kişisi okuma yazma bilmemektedir. Okuma-yazma bilmeyenlerin büyük bir çoğunluğunu, dağınık yerleşimi nedeniyle okul bulunan merkezlere uzak dağ evlerinde yaşayanlar oluşturmaktadır. Yörede geçim kaynaklarının sınırlılığı bireyleri kamu kesiminde çalışmaya zorlamakta, bu durumda okuma şevkini kamçılamaktadır. Okuma yazma seferberliği kampanyasından bu yana 5411 kişi ilk dönem okuma-yazma kursundan geçmiştir. İkinci dönem ise 511 kişi geçmiştir.

İlde toplam 433 ilkokul, sekiz ortaokul ve lise, yedi bağımsız ortaokul, bir lise, beş meslek lisesi, dört pratik kız sanat okulu ve dört yatılı bölge okulu mevcuttur.

İlde 35.000 öğrenci 1514 öğretmen vardır. Nüfusun % 22'si öğrencidir. Tunceli ili nüfus oranına göre İstanbul'dan sonra yüksek öğrenim gençliği yönünden yurdumuzda ikinci sırayı almaktadır.

Nerelerde kalınır

OTEL YÜKSEL: Okullar Caddesi No. 10 Tel. 1746
OTEL EMEK: Lise Caddesi No. 4 Tel. 1509-1194
OTEL KARABULUT: Hürriyet Cad. Tel. 115
OTEL DEMİR: Okullar Caddesi Tel. 1551
OTEL KENT: Cumhuriyet Caddesi Tel. 1057

URFA

63

Yüzölçümü: 18.584 km2
Nüfusu: 602.736
İlçeleri: Akçakale, Birecik, Bozova, Halfeti, Hilvan, Siverek, Suruç, Viranşehir.
Köy sayısı: 644
Doktor sayısı: 61
Hastane-yatak sayısı: 435
Okur-yazar oranı: 69.3
Otomatik telefon kodu: Yok.

Peygamberler şehri Urfa ilkçağların kültür merkezidir

ARAP tarihçilerine göre, tufandan sonra Nuh Peygamber tarafından kurulan 18 şehirden biridir Urfa. Bağrında dünyanın ilk üniversitesi olarak bilinen "Harran Üniversitesi"ni barındırmış, ilk çağların kültür merkezidir.

Urfa, insanoğlunun ilk yerleşim merkezlerinden biridir. Kentin kuruluşundan bugüne dek yüzlerce efsaneye yüzlerce hikâyeye konu olmuştur. Bunların içinde en ünlüsü olan ve âdeta Urfa adını sembolleştiren de Balıklı Göl'dür.

Efsaneye göre devrin hükümdarı Nemrut, erkek çocukları yok etmektedir. Bu sırada dünyaya gelen Hazreti İbrahim insanlardan uzakta, Damlacık dağının eteğindeki bir mağarada ceylan sütü ile beslenerek büyür. Kente inen Hazreti İbrahim kaledeki putları kırmaya başlar. Bunun üzerine yakalanır ve yakılarak öldürülmesine karar verilir. Kalenin altında bulunan düzlüğe odunlardan koca bir tepe yapılır ve ateşe verilir. Hazreti İbrahim de mancıklar arasına gerilen salıncağa koyulur ve ipin kesilmesi ile ateş yığınının içine düşer. Herkes Hazreti İbrahim'in alevler arasında yanarak kül olmasını beklerken, birden alevler su, odunlar da balık halini alır. O günden sonra da balıklı göl kutsal sayılır, göldeki balıklara kimse dokunmaz.

Peygamberler şehri diye anılan Urfa, 5000 yıl öncesine kadar uzanan zengin ve şirin bir yurt köşemizdir.

Adı nereden geliyor

Derler ki; Nuh tufanından sonra bu topraklar üzerinde iki kenti Semûd kavminin ünlü hükümdarı Ruhha kurmuş ve kent de onun adına izafeden "Ruhha" adıyla anılmıştır. Yöre Türklerin eline geçtikten sonra "Ruhha" adı önce "Urruha" diye söylenmiştir. Ve "Urruha" adı halkın dilinde kesile kısıla "Urfa" şekline dönüşmüştür.

iklimi

Bir step iklim görünümünde olan Urfa'da altı ay gibi uzun bir süre kuraklık hüküm sürer. Yıllık yağış ortalaması 482 mm'dir. Temmuz ve ağustos aylarında 46 dereceyi bulan çok sıcak günler sıkça yaşanır. İlkbaharın yağışsız geçtiği yıllar ilde kuraklık baş gösterir. Karyağışı her yıl yoktur. Kışı şiddetli geçen yıllarda ancak kar yağışı görülür.

Nasıl Gidilir

Urfa'ya karayolu ile ulaşmak mümkündür. İlin toplam karayolu 539 kilometresi asfalt olmak üzere 749 kilometredir. Urfa'daki toplam köy yolu da 6430 kilometredir. Hemen her saat başında çevre illere otobüs bulmak mümkündür. Ayrıca uçakla Diyarbakır'a kadar gidilip, otobüsle aktarma yapılabilir.

Kentlerimizin tarihçesi bir kültür hizmeti olarak GARANTİ BANKASI'nca hazırlanmıştır

Sizlere hizmet vermekten mutluyuz

ANADOLU BANKASI
Hazine Bankası

Politik Kimliği

1950

Milletvekili Genel Seçimleri Katılma Oranı: % 88.7

Partiler	Aldığı oy	%
CHP	51.924	48.1
DP	55.959	51.9

1954

Milletvekili Genel Seçimleri Katılma Oranı: % 90.9

Partiler	Aldığı oy	%
CHP	51.127	39.1
DP	65.070	49.8
HP	803	0.2
Bağm.	14.591	10.9

1957

Milletvekili Genel Seçimleri Katılma Oranı: % 75.7

Partiler	Aldığı oy	%
CHP	65.096	51.9
CMP	3.136	2.5
DP	57.017	45.4
HP	225	0.2

1961

Milletvekili Genel Seçimleri Katılma Oranı: % 74.7

Partiler	Aldığı oy	%
AP	24.741	20.6
CHP	51.544	42.9
CKMP	7.299	6.1
YTP	36.456	30.4

1965

Milletvekili Genel Seçimleri Katılma Oranı: % 68.6

Partiler	Aldığı oy	%
AP	41.486	34.9
CHP	36.307	30.1
TİP	3.771	3.2
YTP	10.833	9.1
Bağm.	26.444	22.3

1969

Milletvekili Genel Seçimleri Katılma Oranı: % 64.5

Partiler	Aldığı oy	%
AP	55.992	43.5
CHP	28.904	22.5
CGP	10.516	8.2
MP	1.059	0.8
MHP	629	0.5
TİP	2.578	2.0
YTP	12.101	9.4
Bağm.	16.915	13.1

1973

Milletvekili Genel Seçimleri Katılma Oranı: % 60.0

Partiler	Aldığı oy	%
AP	42.365	33.5
CHP	36.615	29.0
CGP	2.419	1.9
DP	21.609	17.1
MHP	1.188	0.9
MSP	22.198	17.6
Bağm.	80	0.1

1977

Milletvekili Genel Seçimleri Katılma Oranı: % 69.4

Partiler	Aldığı oy	%
AP	64.785	32.9
CHP	65.910	33.5
CGP	2.233	1.1
DP	3.301	1.7
MHP	11.876	6.0
MSP	38.432	19.5
Bağm.	10.437	5.3

URFA ANAYASA HALK OYLAMASI SONUÇLARI:

Yıl: 1961

Kabul	Red
% 80	% 20

Yıl: 1982

Kabul	Red
% 94.8	% 5.2

Sağlık Hizmetleri

Urfa ilinde dört devlet hastanesi bir doğum ve çocuk hastanesi, 50 sağlık ocağı, 103 sağlık evi ve üç verem dispanseri bulunmaktadır.

İl 19 mütehassıs doktor, 32 pratisyen doktor olmak üzere 61 doktor hizmet vermektedir. Bu doktorlardan 39'u sağlık ocaklarımızda görevlidir.

URFA VALISI: ERDOĞAN CEBECI

URFA, Fırat ve Dicle ırmakları arasında kalan yukarı Mezopotamya bölgesinin en eski medeniyet merkezlerinden birisidir. M.Ö. 5000 yıllarına ait kalıntılar bulunmuştur. 900 yıldan beri Türklerin elinde bulunan Urfa tarih boyunca çeşitli milletlerin hakimiyetinde kalmış ve tarihten önceki devirlerden beri önemli olaylara sahne olmuştur. Dünyanın en eski üniversitesi olan Harran Üniversitesi Abbasiler devrinde Urfa'da kurulmuştur. Urfa'nın Türk yurdu oluşu 1087 yılında Melikşah dönemine rastlar.

Urfa, Birinci Cihan Savaşı sonunda, İngiliz, Fransız işgallerine uğraşmışsa da, halkın kendi içinden örgütlendiği mukavemet ve mücadele sonunda, bu işgaller kısa sürmüş ve 11 Nisan 1920 günü Urfa tekrar asıl sahibinin eline geçmiştir. Urfa halkı bu vatan parçasını bizzat kurtarmak şerefi ile daima öğünmektedir.

İlimizde elektrik enerjisi kentsel kesim için ciddî sorun teşkil etmektedir. Enerji, Urfa ili için köy elektrifikasyonu çok büyük önem taşımasına rağmen, ancak bugün için 47 köy ve bir de köye bağlı mezrada olmak üzere 48 yerleşim ünitesinde elektrik yanmaktadır. Urfa ili için köy elektrifikasyonu köy içme suları yönünden özel önem taşımaktadır.

Urfa'da köy elektrifikasyon hizmetleri ise Gaziantep Başmühendisliği'nden idare edilmektedir. Ancak bu iller hizmetine bile yeterli olmayan bu ünitelerden Urfa ilinin gereğince yararlanmadığı, yatırımların planlanması, takip ve kontrolünün ise istenilen şekilde yapılmadığı muhakkakır.

Mevcut doğal yapısı ve anormal iklim özelliği dolayısıyle Urfa, su problemi en yoğun olan bir ilimizdir. Urfa'da yer üstü suları yok denecek kadar azdır. Değerlendirilebilecek menba suları ise yok gibidir. Yaz aylarında Urfa'da susuzluk bir âfet halini almaktadır. Bütün gayretlere rağmen, 2593 üniteden 526'sına yetersiz su verilebilmektedir. 1.318 ünite ise tamamen susuzdur. Susuz olan bu köylerin su ihtiyacı ise YSE İl Müdürlüğü'nün tankerleri ile giderilmeye çalışılmaktadır. Susuz ünitelerin suya kavuşturulmasında çözüm olacak yeterli miktarda sondaj makinesi mevcut değildir.

1976-77 yılında Gaziantep yolu üzerinde otogar ve soğuk hava deposu inşa ettirilmiş, halen faaliyettedir. Belediyemizin bugünkü binası ihtiyaca cevap veremediğinden hemen yanında 1.4.1983 tarihinde inşaatı bitmesi gereken sekiz katlı belediye sarayı inşaatı devam etmekte olup 70 milyona malolacaktır. Trafik akışının daha rahat bir şekilde sağlanması amacıyla 12 Eylül, Kamberiye Caddesi ile Çiftehan - Türk Meydanı yolları ulaşıma açılmış, Türk Meydanı-Beykapısı ve Topçu Meydanı caddelerinin açılması için gerekli çalışmalar tamamlanmıştır. Şehrin bozulan yolları ile yeni açılan yolların asfaltları yapılmış, 1983 yılında yollarımızın yüzde 75'i asfalt haline getirilecektir.

URFA BELEDIYE BAŞKANI: ALAATTIN TURHAN

URFA ili GAP (Güneydoğu Anadolu Projesi)'nin gerçekleşmesi ile paralel olarak hızla gelişmektedir. Nüfusu 1980 sayımına göre 140 bin civarında idi ama, şimdiki gerçek nüfusu 200 bini aşan tarihî ve turistik özellik taşıyan bir ilimizdir.

Sanayi durumu yeni gelişmekte, ticarî durumu ise bir tahıl merkezi olması nedeniyle ve yine son yıllardaki Ortadoğu ülkelerine yapılan ihracatın büyük bir bölümünü karşılamaktadır.

Urfa'nın en büyük problemi şu anda şehri ikiye bölen Karakoyun deresidir. Bu dere otogardan başlayıp Beykapısı yanında son bulmaktadır. Açıkta akan ve özellikle yaz aylarında sağlık açısından tehlike arzeden karakoyun deresinin kapatılması belediyemiz imkânlarını aşmaktadır.

Urfa'nın ikinci problemi gecekondu sorunudur. Köyden şehire yapılan göçler neticesi, plansız yerleşim oluşmuş, belediyemiz aldığı bir kararla bu semtlere belediye hizmetlerini götürmeyi durdurmuş ve yeni yapılacak gecekondu semtlerini önlemiştir.

Şehrimizin genellikle kenar semtlerinin altyapı tesisleri halen yapılmaktadır. Şehrin umumî kanalizasyon şebekesinin yapımı için gerekli çalışmalar yapılmaktadır.

Şehrimizde halen üç su kaynağı ve üç su kuyusu bulunmaktadır. Şu anda saniyede elde edilen 265 litre su şehire dağıtılmaktadır. Bu su miktarı ihtiyaca cevap veremediğinden su tevziini 500 litre/saniyeye çıkarmak için DSİ Bölge Müdürlüğü ile gerekli çalışmalar yapılmaktadır.

Şehrimizin toplu yolcu taşımacılığında 24 adet Mercedes otobüs belediyemiz imkânlarıyla alınmış, ilimizin çeşitli semtlerine hizmeti sürdürmektedir.

Önemli kişiler

NABİ-(1642-1712) - Divan şairi. Asıl adı Yusuf Nabi. 1685'de İstanbul'a geldi. Divan kâtipliği, kethüdalık yaptı, Halep'e ve hacca gitti, Halep'te evlendi, Baltacı Mehmet Paşa ile yirmibeş yıl sonra İstanbul'a döndü, darphane emini, başmukabeleci oldu. mezarı Karacaahmet'te Miskinler Tekkesi yakınında. Manzim ve mensur on eseri var.

SUUT KEMAL YETKİN-(1903 - 1980) - Edebiyat ve estetik profesörü, yazar. Yüksek öğrenimini Fransa'da tamamladı. İstanbul ve Ankara üniversitelerinde edebiyat ve estetik profesörlüğü, 19421950 yılları arasında Urfa milletvekilliği yaptı, çok sayıda kitabı var.

ESAT MAHMUT KARAKURT - (1902 - 1977) - Romancı, diş hekimi, hukukçu, öğretmen, gazeteci, milletvekili, senatör. Yazarlığa mütareke döneminde gazetecilik ve küçük hikâyelerle başladı. Aşk, ihtiras ve macera romanları yazdı, döneminde çok tutulan her romanının filmi de yapılan bir piyasa romancısı oldu. 1954/ /0 arasında Urfa milletvekili, 1961-1966 arası da senatörlük yaptı.

YASIN KUTLUG -(1889 - ?) - Halfeti'de doğdu, ilk TBMM'de Gaziantep milletvekili, İstiklâl madalyası sahibi.

MEHMET SIRRI TAYANÇ - (1876 - 1923) - İlk TBMM'de Siverek mebusu, İstiklâl Madalyası sahibi. Evkaf memuru, Siverekli Mustafa Ağa'nın oğlu.

İLÇELERİNİ TANIYALIM

MERKEZ

Merkez ilçe, Anadolu'nun en eski yerleşim merkezlerinden biridir. Birçok devletler ve beylikler bu topraklar üzerinde kurulmuştur. Bazı devletlere başkentlik yaptığı bilinmektedir. Yavuz Sultan Selim'in Mısır seferi sırasında Osmanlı İmparatorluğu'na katılan Urfa, bağımsız sancak olmuştur.

AKÇAKALE

M.Ö. 5000-4000 yılları arasında Sümer ve Hititlerin elinde kalan Akçakale, M.Ö. 2750 yılında Sâmilerin istilâsına uğramıştır. M.Ö. 2000-612 yılları arasında Asurîlerin yıkılması ile Babillilerin egemenliğine girmiştir. Çeşitli uygarlıkların gelip geçtiği Akçakale, 1071 yılında Malazgirt Zaferi'nden sonra Türklerin eline geçmiştir.

BİRECİK

M.Ö. 2000 başlarında Hitit Federasyonu elinde bulunan ilçe, Eti-Mısır ve Mezapotamya devletleri ilişkilerinde önemli rol oynamıştır. Fırat kıyısındaki kaleler içinde en önemlisi olan Birecik, Roma İmparatorluğu'nun son devirlerinde nakliyecilik yönünden çok önem kazanmıştır. Özellikle kelek ve sallarla yapılan nakliye, Fırat havzasında önemli idi. 1517 yılına kadar Mısırlıların elinde kalan Birecik, Yavuz Sultan Selim'in Mısır seferi dönüşünde Osmanlılara katılmıştır.

BOZOVA

Tarihin ilk çağlarında Fırat havzasında, Halep, Samsat, Malatya yolu üzerinde kurulmuş olan ilçe, ticarî yönden büyük önem kazanmıştır. Osmanlı devleti zamanında Yaylak ilçesi olarak tanınan ilçe, 1930 yılında Yaylak'tan bugünkü yeri olan Bozova'ya nakledilmiştir.

HALFETİ

Halfeti'nin tarihi Romalılar dönemine kadar uzanmaktadır. İlçenin bu devirdeki adı Rumkale idi. Osmanlı devletinin kuruluş devirlerinde Kölemen sultanlıklarından Sultan Eşref tarafından istilâ eden Kumkale, Yavuz Sultan Selim tarafından Osmanlılar'a bağlanmıştır. Rumkale kazası, Halfeti merkezi olarak 1924 yılına kadar Gaziantep'e bağlı kalmış, bu tarihde Halfeti olarak adlandırılmış ve 1926'da Birecik ilçesine bağlı bir nahiye, 1954 yılında da Urfa'ya bağlanarak ilçe merkezi olmuştur.

Birecik ilçesi

HİLVAN

1820 yılında Hacı Musa adlı bir kişi, aşireti ile birlikte Hoşin köyünden göç ederek harabe halinde bulunan bugünkü Hilvan'a gelerek yerleşmiştir. Bu aşiret zamanında, köy meydanında bulunan karadibek taşı nedeniyle ilçeye Karacurun denilmiştir. Daha sonra çevreden gelen başka aşiretlerin de birbirleriyle kaynaşmaları ile bugünkü Hilvan ilçesi meydana gelmiştir. 1927 yılında Urfa iline bağlanarak Hilvan adını almış ve ilçe haline getirilmiştir.

SİVEREK

Karacadağ sönmüş volkan ağının üçüncü zamanın killi kireçli artıkları ile karışan tabakasının örttüğü sahada, Diyarbakır-Urfa yolu üzerinde kurulmuş bir ilçedir.

Siverek, tarihin çok eski devirlerinde Sümer, Eti, Akat, Kamuk, Asur, Murri-Mitani, Bizans, Sâsâni, Arap, Selçuklu ve Osmanlıların yönetiminde bulunarak zaman zaman da mahallî beylik ve hükümetlere başkentlik yapmıştır.

SURUÇ

Orta Asya'dan göç eden Sümerler, Mezapotamya'da medeniyet kurmuşlardır. Sümerler ve Akat Türkleri, Saruk Ovası'nda Sürüç ilçesini Batna adıyla kurmuşlardır. Çeşitli uygarlıklara sahne olan Sürüç, 1517 yılında Yavuz Sultan Selim tarafından Osmanlı İmparatorluğu'na bağlanmıştır. Sürüç, 1923 yılında ilçe olmuştur.

VİRANŞEHİR

Eski bir Hitit şehri olarak M.Ö. 2750 yılından itibaren varlığını göstermiştir. Tarihî İpek Yolu'nun üstünde olması ve çok verimli ovalara sahip bulunması, bu şehrin ticaret ve tarım alanında Yukarı Mezapotamya'nın önemli bir şehri olmasını sağlamıştır.

EKONOMİ

Urfa'da çok az sanayi kuruluşu bulunmakta, mevcutlarda tam kapasite ile çalışmamaktadır. Mevcut sanayi kuruluşlarının durumu şöyledir:

★ **Yapağı Yıkama Yün İpliği Fabrikası:**
Fabrika 1979 yılında deneme üretimine geçmiştir. 1000 ton kirli yapağı işleme kapasitesine sahiptir. Toplam 99 idarî ve teknik personel çalışmaktadır.

★ **Çimento Fabrikası:**
1983 yılı eylül ayında bitirilmesi planlanmıştır. 600.000 ton/yıl kapasitelidir. 350 bin tonluk tevsi projesi hazırdır. Yurt dışından montaj malzemelerinin %70'i gelmiş durumdadır.

★ **Tarım Aletleri ve Makinası Fabrikası:**
TZDK Tarım Alet ve Makineleri Fabrikası yıllık 2900 adet çeşitli tarım âletleri imal etmektedir. Toplam 101 teknik ve idarî eleman çalışmaktadır. Çevre il ve Arap ülkelerine de ihracat imkân ve kapasitesine haizdir. Halen %25 kapasite ile çalışmaktadır.

★ **Tekel Şarap Fabrikası:**
Üreticiden alınan yaş üzümden sumalık şarap imal etmektedir. Sumalık şarabının rakı sumasına dönüştürmesi için yapılan ek inşaat 1982 yılında bitecektir. 3500 ton üzün işleme kapasitelidir.

★ **Et ve Balık Kurumu Et Kombinası:**
1968 yılından beri faaliyettedir. Günlük kesim kapasitesi, 80 baş sığır, 1000 baş koyundur. Donmuş et muhafaza kapasitesi 360 tondur. Donmuş et muhafaza deposu yeterli değildir. Deri işleme seksiyonu yoktur. Bağırsak işleme seksiyonu yoktur.

★ **Siverek Peynir ve Tereyağ Fabrikası:**
Süt Endüstrisi Kurumuna bağlı olarak 1976 yılında üretime geçmiştir. Yıllık 6 bin ton süt işleme kapasitesinde olup, çeşitli süt mamûlleri üretmektedir.

★ **Hilvan Yem Fabrikası:**
Yem Sanayi T.A.Ş'ye bağlı fabrika yıllık 15 bin ton karma yem üretebilecek kapasitededir.

★ **Urfa Pamuk İpliği Sanayi A.Ş. (UPİSAŞ):**
1972 yılında faaliyete geçen halka açık bir anonim şirkettir. 450 işçisi vardır. Fabrika 26.200 iğlik olup, 3.5 ton/gün kapasitelidir.

★ **Un Fabrikaları:**
Üç adet toplam 163.000 ton/yıl kapasitelidirler.

ÜLKEMİZİN folklor zenginlikleri açısından, Güneydoğu Anadolu'nun, özellikle Urfa'nın önemli bir yeri vardır.

Urfa'nın rengarenk giysileri, çeşitli figürleri, manileri, türküleri masal ve destanlarıyla folkloru ilginçtir.

Yörede oynanan oyunlar, kadın ve erkek karışık oynandığı gibi, ayrı ayrı da oynanmaktadır.

Urfa Lisesi Folklor Kolu öğrencilerinin yöre oyunları ile ilgili olarak araştırmaları şu şekildedir:

Yörede bir meydanlıkta veya avluda kurulan halay oynarken, soldan sağa ve bir daire çizerek oynarlar.

"Kımıl, Girani, Düz, Cezair, Çeçan Kızı, Lorke, Dımığ, Senir, Beşayak, Derik, Teşi, Gemi", yörenin sevilen oyunları arasındadır.

Kımıl: Süne denilen tahılbitinin (Kımıl) yaptığı tahribatı dile getiren, sahneleyen bir oyundur. Kımıl geldiği yıl buğdaya verdiği zararla bir âfete sebep olur. Tanelerin içini emerek özünü alır. Buğdayıtelef olan çiftçi, köylü bir senelik emeğini ve gelirini yitirmekten dolayı perişan olur. Bu perişanlığını Kımıl adlı oyunuyla düğünlere de dramatize ederek dile getirir.

Kımıl oyunu önce ekimle başlar. Sonra hasat dile getirilir. Biçilen başaklar boş çıkınca bir üzüntü ve keder havası çöker oyunculara. Bunu ağıt ve duayla anlatırlar. Oyunun sözleri şöyle:

Urfalılar hep ağlar
Ekinine bel bağlar
Bı Kımıl ürek dağlar
Havar Kımıl lo Kımıl'o
Ekinimizi kavurdi
Gök üzine savurdi
İslâm değil gavurdi
Havar Kımıl lo Kımıl'o

Girani: Bir başka halay oyunudur. Genellikle oyunların başlangıcında oynanır. Çok ağır ve nazlı bir figürlerle gösteri yapılır. Ağırlama demektir.

Düz: Adı gibi, düz figürleri vardır. Önce yavaş bir tempoyla ve sağ ayak üzerine oynanırken gittikçe hızlandırılır. Halayın usta ve kendine güvenen oyuncusu ki ekip başıdır. Ekipten koparak aynı vuruşlarla çok canlı ve güzel bir gösteride bulunur. Hoyrat, zılgıt, kurşun sıkmak ve halehe diyerek bu oyuncu takdir ve teşvik edilir.

Cezayir: Bir erkek oyunudur. Zurnanın çaldığı Cezayir havası bir çeşni verir. Sert ayak vuruşlarıyla oynanır.

Çeçan Kızı: Çok hareketli bir oyundur.

Lorke: Birçok adları vardır. Her figürün değişmesiyle ayrı bir ad alır. Çok yaygın ve hareketli bir oyundur. Adını figürün özelliklerinden alır. (Dik: Vücut dik olarak ayaklar üzerinde sıçranırsa, Abravi . Yağmurlama) Aynı tempoyla sağ ve sol ayaklar üzerinde sıçrayarak oynanır. Nig: Ayak anlamında olup, figürüyle adlandırılır.

Dımığ: İki ayak, normal temposunda ayağın iki defa öne ve arkaya vuruşuyla oynanır.

Senik: Üç ayak, ayağın iki yerine üç vuruşu ile oynanır.

Beşayak: Yine aynı ayak figürlerinden ad alır.

Derik: Çok hareketli ve çeşitli figürlerle oynanan bir oyundur. Tekayak da denir. Halayın tüm oyunlarının katıldığı sıçrama, geriye ve ileriye hareketle oynanır.

Teşi: Serajeri (Başaşağı veya yukarı-aşağı anlamına gelen bir addır) Teşi ise yün ve pümuk eğirmeye yarayan iğdir. Kadının ev işlerini sembolize eder. Halay bir sağa bir sola kaydığından Serajeri adını da alır. Oyunda yayık, ip eğirme, süt sağma, hamur yoğurma, yufka yapma, çamaşır yıkama gibi ev işleri dile getirilir. Çok zengin figürleri vardır.

Gemi: Özellikle Fırat kenarında Bozova, Hilvan kazaları ile Urfa'nın o yöredeki köylerinde oynanır. Sal ile nehri geçiş, yük nakli ve bu işler yapılırken meydana gelmiş kazalar anlatılır. Sevinç ve üzüntü ifade eden mizansenler, figürler vardır.

Yörede bundan başka bilinen 60 kadar daha oyun olduğu söylenmektedir.

KARŞILIKLI OYNANAN OYUNLAR

Yöre bir halay yöresi olmakla birlikte, dört kişiyle oynanan ve karşılama diye tanımlanabilecek oyunlarda vardır. Bu oyunlar temelde aynı olmakla birlikte, sırasındaki gösteriştен dolayı üç ad alır.

1- Degenek oyunu (Dörtlük)
2- Kılıç Kalkan oyunu
3- Pıçah oyunu

Değenek Oyunu: Dört oyuncudan ikisinin çok hızlı ve gerçek sayılabilecek yüz santimetre kadar uzunluğunda yeşil ağaçlardan kesilmiş sopalar kılıç gibi kullanılarak döğüşmesiyle oynanır. Bu döğüş kızışınca, oyunculardan biri döğüşenleri ayırır. Ve hareketlerle kucaklaşarak yine oluna geçerler.

Kılıç-Kalkan Oyunu: 1950 yıllarına kadar yörede bu oyunun çok yaygın olduğu söylenmektedir.

Pıçah Oyunu: Yine karşılıklı oyunular kama veya büyük bıçaklarla oynarlar.

GİYSİLER

Urfa Kız Öğretmen Lisesi Folklor Kolu öğrencilerinin kadın giysileri ile ilgili araştırmaları şöyledir:

Genç kızların başlığına "Festantoz" denilir. Bunlar takı yönünden çok zengindir. Kırmızı fes üzerine Puşu sarılarak meydana getirilir. Üst kısmına gümüşten tepelik konur. Ön yüzü ve yanlar çeşitli askılarla süslenir. Arkaya Filoşkan örülmüş, saçla beraber, bele kadar inen saç bağları, konur, bunların arasına da renkli püsküller serpiştirilir. Kızlar evlenince bu başlıklarını değiştirirler. Evli kadınların giydiği başlığa "Köfü" adı verilir. Köfüler daha çok altınlarla süslüdür. Köfülerde filoştan bağ yoktur. Köfülerin üstüne "neçek" adını verdiğimiz beyaz başörtüleri veya yaşmak bağlanır.

Kadınlarda çeşitli kumaşlardan yapılan bol olmayan şalvar (Don) üzerine fistan veya zıbın adını verdiğimiz entariler giyilir. Üstüne sıkma tabirk ettiğimiz yelek giyilir. Bunların üstüne de kadifeden üç etekler giyilir. Üç eteğin iki yanı toplanarak arkadan kemere sokulur. Üç eteğin üstüne önden belden aşağıya kadar inen önlük bağlanır. Belden gümüşten kemer vardı. Ayaklara kırmızı yemeni (Postal), giyilir. Çoraplar kızların ördüğü yün çoraplardır. Urfa'da özel dokuma tezgâhları vardır. Daha çok Puşu ve yaşmak dokurlar.

Kına: Kına kızların en büyük süsüdür. Bazen de tek ele, bazen de iki ele yakılır. Yüzlerde döğünler vardır. Gözlere sürme çekilir.

Gömlek: Yörede el tezgâhlarında dokunmuş kumaşlardan yapılır. Yakasız önden bir karış kadar, yarık ve düğmelidir. Beyaz veya bej, sarı, krem rengi olabilir.

Hısvalı: Kuşak şeklinde bele sarılır. Püşünün aynısıdır. İkiye bölünmeden bağlanır.

Kırkdöğme: Gömleğin üzerine giyilir. Yarım kolludur. Kahverengi, yeşil, lâcivert veya gri kumaştan yapılır. Kabardin denen bu kumaş yünlüdür. Kırkdüğme'nin yakası yoktur. Boyundan bele kadar önde iplikten dokunmuş nohut büyüklüğünde sıra düğmelerle önü kapatılır. Adımı bu düğmelerden alır.

Şalvar: Kahverengi, yeşil, lâcivert ve gri renkleri vardır. Gabardin kumaştan yapılır. Model olarak ağı diz sırasında paçası ayaktan zor zor geçecek kadar dardır. İki tarafından cep vardır. Cep ağızları ipek iplikle işlenmiş motiflerle süslüdür.

Çorap: Yünden örülmüş, genellikle yünün doğal rengindedir. Ya mor koyun yünü, veya beyaz yünle yapılır.

Postal: Topuksuz, ağzı geniş şekilde yapılır. Altı kösele yüzü işlenmiş deridendir. Kırmızı, ve annebi (Hünnap) renkli olur.

Kollarda (Pazvent) denilen ufak boncuklarla işlenmiş veya deriden yapılmış kese şeklinde içine dua ve muska konulabilecek yeri olan vardır.

ATASÖZLERİ

—Ürimesini bilmeyen it sürüsüne getirir kurt.
— Kulhuvallahı ehad, kaynanasız ev ne rahat.
— Kuşi kuşnan tutallar.
— Kırh bacanah bir yorgana girmişler, demişler daha yoh mu,
— Kız kızımız, oğlan kazancımız.
— Kim bilmez ki kim kazana kim yiger, ehmak odır, dünya üçüngen çeker.
— Kul sıhışmazsa, Hızır imdada yetişmez.
— Tilki vardır baş keser, kurdun adı yamağa çıkmış...
— Zengine yanaş, yağına bulaş.
— Yavru kuşun ağzı böyig olur.

MANİLER:

Urfalıyım tahtım yoh
Kıratım var rahtım yoh
Yar göksüne gül düzmüş
Bi gül behtim yoh

Urfa'nın gözzel narı
Koynımda gördüm yarı
Oynadım ki diş imiş
Ağladım zarı zarı

Urfa'nın nemrut tahtı
Yağmur yağdı sel ahtı
Urfa'nın güzelleri
Beni derde bırahtı

URFA'DA AT VE ATICILIK

Urfa saf kan Arap atlarıyla şöhret bulmuştur. Suruç ovası, Viranşehir ovası, Ceylanpınar ovası, hele Harran ovası atlara adeta yurt olmuştur. Urfa'nın saf kan Arap atları üç kısma ayrılmaktadır. 1. Hemdani, 2. Seklavi, 3. Küheyle. Al doru, kızıl kır, demiri kır gibi renkleri olan atlar ünlüdür.

Yöre insanı atı çok sever. Atların soy kütüğünü ezbere bilirler. At üstüne söylenen çok şey vardır:

Yörede ünlü bir atı hırsız çalar. Ata atladığı gibi çöle sürer. At sahibi de hemen farkına varır. Ve daha az soylu bir ata biner peşine düşer. İyi bir binici olan at sahibi, o kötü atla hırsıza yetişmektedir. İyice yaklaşınca hırsıza bağırır:

Atın kulağını bük. Atın kulağını bük. Hırsız denileni yapınca, at kurşun gibi fırlar ve gözden kaybolur. Görenler:

Ne yaptın? Derler. Tam yetişmişken ona akıl vererek atını elden kaçırdın. Cevabı şu olur:

Acemi bir binicinin elinde atın şöhreti gitmektense, atın kendisi gitsin, daha iyi. Çünkü kötü bir atla, o soylu ata yetişerek ününü küçük düşürmek istememiştir.

Özel yemekleri

Siyavuşpaşa Kız Meslek Lisesi öğrencilerinin Urfa yemekleri ile ilgili araştırmaları ise şöyle:

Yöredeki yemekleri amaçlarına göre üç bölümde incelenir. Bunlar düğün yemekleri", "hayır yemekleri", ve "diğer yemekler."

"Düğün yemekleri: "Pilav, zerde, kaburga, kuzu içi, lahmacun ve kadayıf ile kuru fasulyeden ibarettir.

Hayır için, aşure ve ekşili turşu yemekleri yapılır.

Diğer yemekler: Genellikle, Urfa, lezzet yemekleri ile tanınmış bir yöredir. Urfa yemeklerine lezzet ve güzellik özelliğini veren ve her tarafa yaygınlığını sağlayan unsur, onun sade yağdan, temiz bulgurdan ve itina ile hazırlanan salça ve kırmızı biberden kaynaklanmış olmasındandır.

Berani, tiritli köfte, tirit, mimbar, çiğ köfte, likliki köfte, ekşili köfte, ağzı açık, ağzı yumuk, kazan kebabı, karnı yarık, patlıcanlı köfte, domatesli kebap, söğülme, semsek ile sarma ve dolma, yörenin en sevilen yemekleri arasındadır.

Çiğ köftenin Urfalı'lar için maddî ve manevî değeri vardır. Köfte ile ilgili yörede şöyle bir söylence vardır.

Nemrut, Hazreti İbrahim evlerde ne kadar odun varsa toplatmış. Ayrıca hiçbir evden duman çıkmayacak diye de emir vermiş. O gün Hazreti İbrahim'in arkadaşı bir ceylan yakalamış eve getirmiş yemek yapması için hanımına vermiş. Hanımı yasak yüzünden ceylanın bud kısmından çıkardığı kara eti iki taş arasında iyice ezmiş ve bulgurla karıştırdıktan sonra yoğurup aş olarak kocasına ikram etmiş. O günden beri mecburiyet karşısında bulgurla yoğrularak meydana gelen bu yemeğin adı çiğ köfte olarak kalmış. Çiğköftenin tarihinin çok eski zamanlara kadar uzayıp gittiği bu şekilde rivayet edilir.

Bugün bir Urfalının evine gelen bir konuğa çiğköfte ikram edilir. Bu yapılmadığı takdirde konuksever Urfalılar konuklarına karşı büyük eziklik duyarlar. Urfa'nın bu ünlü çiğköftesi için bestelenmiş türküleri bile vardır

Çiğ köfteler ne acı
Ayran bunun ilacı
Tez yoğur gelin bacı
İster canım çiğ köfte

Çiğ köfteyi yoğuran
Bulgurunu savuran
Bol ayran, taze soğan
İlle canım çiğ köfte

SERGİ
KOLLEKTİF ŞTİ.
ÖZDEMİR SERGİ
ve ORTAKLARI
Her türlü inşaat malzemeleri, tel, çivi, kazma, kürek, el arabası, sıhhî tesisat ve bilumum yangın söndürme cihazları dolum ve bakımı.
Adres: Belediye arkası, Bulut Apt. altı. No.: 81
Tel.: 1952
4862 Urfa

Protokol

Vali ..... M. Erdoğan Cebeci
Belediye Başkanı ..... Alaattin Turhan
Cumhuriyet Savcısı ..... Nazmi Kuru
Vali Yardımcısı ..... Coşkun Ertürk
Emniyet Müdürü ..... Edip Bulut
Millî Eğitim Müdürü ..... Nejat Ergüven

Vergi Rekortmenleri

Nabi Sındıraç 3.812.877
İmam Aslan 3.281.969
Bekir Yetkin 2.568.955
Ömer Saraç 2.536.113
Mahmut Yıldız 2.255.722

TÜRK TİCARET BANKASI
TÜRKBANK
"IKINCI ADRESINIZ"
Değişik uygarlıklara sahne olmuş Sümer, Hitit, Asur ve Selçuk dönemlerinin izlerini taşıyan tarihi eserlerle dolu bir ilimizdir.
Bölgenin ekonomik yapısında hayvancılık ve tarım büyük bir önem taşımaktadır.
Türk Ticaret Bankası Urfa ve yöresi halkına 1967 yılından beri en yaygın ve etkin bankacılık hizmetlerini sunmanın kıvancı içindedir.
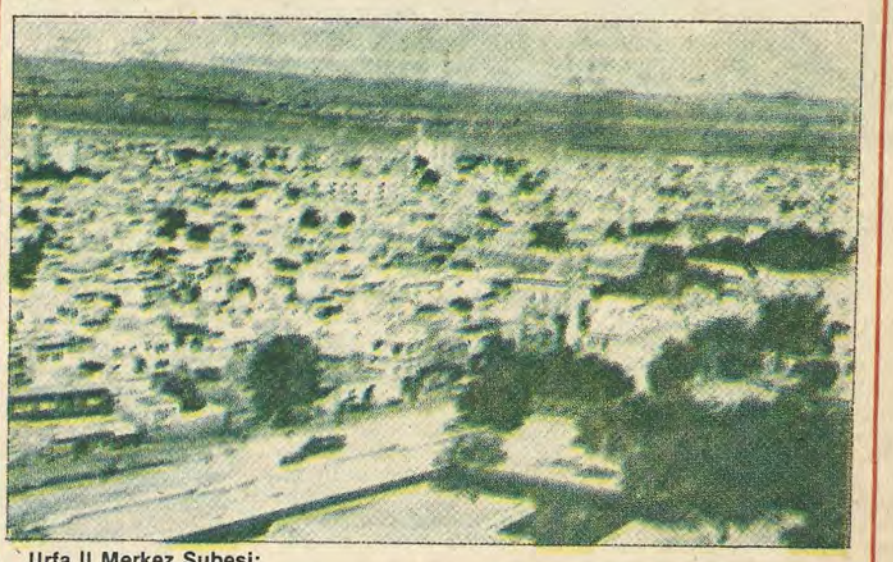
Urfa II Merkez Şubesi:
Urfa.
Urfa İli Şubeleri
Birecik, Suruç.
TÜRK TİCARET BANKASI
TÜRKBANK
"IKINCI ADRESINIZ"

TÜRKİYE GARANTİ BANKASI Şunar

"PEYGAMBERLER Diyârı" olarak tanınan Urfa'nın tarihinin Hazret-i Nuh zamanına kadar uzandığı söylenir. Ancak bugüne kadar ele geçirilebilmiş tarihî belgeler bu topraklarda egemenlik süren en eski topluluk olarak Hititleri göstermektedir. Ancak bu devirde dahi yörenin daha çok Mezopotamya uygarlığının etkisi altında bulunduğu görülmektedir. Hitit'ten sonra bu topraklarda Hurri-Mitanni devleti vücut bulmuştur. Daha sonra nice kavimler gelip geçmiştir bu topraklardan Milattan önce IV. yüzyılda Büyük İskender tarafından Makedonya İmparatorluğu sınırları içine katılan bu topraklar onun ölümünden sonra ülkesi parçalanırken Selevkoslar'ın payına düşmüştür. Daha sonra da Roma İmparatorluğu egemen olmuştur buralara. Roma'nın hükümranlığı sırasında bu topraklar Müslüman Arapların sık sık hücumlarına uğramış, bu akınlar Bizans zamanına kadar sürüp gitmiştir. 1071 yılındaki Malazgirt Zaferi'nden sonra Türkler bu toprakları Bizanslılar'dan almışlar ve bundan sonra bu yörede Türk'ün egemenliği kesinleşmiştir.

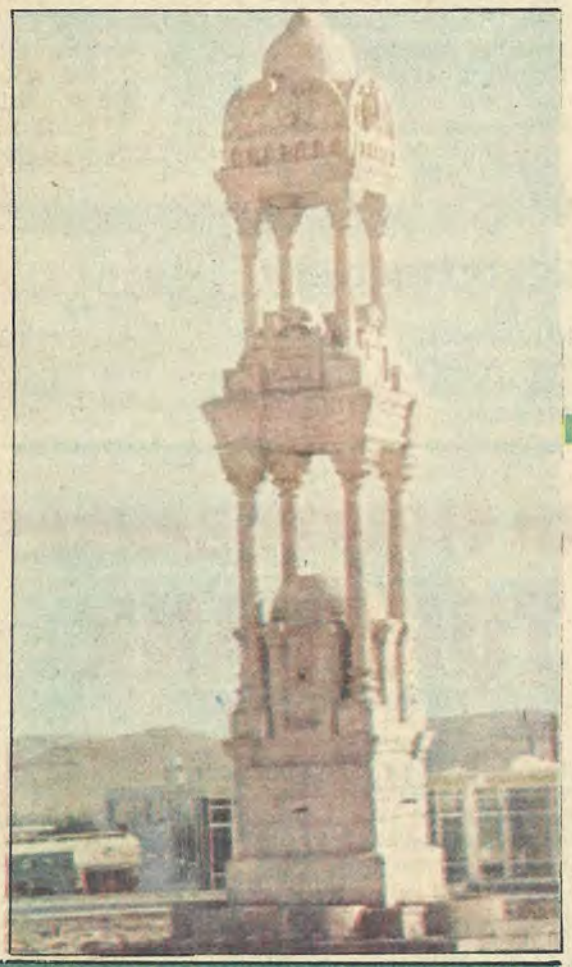

Urfa ve çevresi 1. Dünya Savaşı'ndan sonra Osmanlı İmparatorluğu galip devletler arasında paylaşılırken önce İngilizlerin payına düşmüş, sonra onlar tarafından Fransızlara devredilmiştir. İşgâlin acısını bütün şiddetiyle yaşayan Urfalılar kırık dökük silahlarına sarılıp düşman kuvvetlerinin üzerine atılmışlar ve verdikleri amansız bir savaşla onları bu topraklardan atarak beldelerini kurtarmışlar (9 Şubat 1920).

Urfa, başlı başına bir tarih diyarıdır. Burada özellikle kutsal tarihin emsalsiz zenginliklerine rastlanır. "Peygamberler Diyârı" olmakla ün yapmış Urfa'da Hazret-i Eyyüp, Hazret-i İbrahim ve Hazret-i Şuayıp'a ait izler yer alır.

Urfa il merkezinin önemli tarihî zenginlikleri şunlardır:

HALİL RAHMAN: XVII. yüzyılda yapılmış bir havuz ile cami manzumesidir. Bu güzel ve büyük havuz bir kanalla Ayn-i Zeliha adı verilen 1500 metrekare büyüklüğünde bir göle bağlı bulunmaktadır. Bu gölün Hazret-i İbrahim ile ilgili kutsal bir öyküsü vardır. Nemrut adındaki zalim hükümdar tarafından ateşte yakılma cezasına çarptırılan Hazret-i İbrahim, bir tepe üzerinde kurulan büyük bir mancınıkla ovada tutuşturulan dev bir ateş yığınına atılmıştır. Ancak Tanrı bu ateş yığınını o anda berrak suyla dolu bir göl haline getirmiş ve sevgili kulu bu göle düşüp kurtulmuştur. Ayn-i Zeliha'nın bu göl olduğu inancı hâkimdir. Bu nedenle bu göldeki balıkların da Nemrut'un yaktırdığı ateşin külünden meydana geldiklerine inanılır ve kutsal bir değer taşıyan bu balıklara kimse elini bile sürmez, bilâkis onları beslemek suretiyle sevaba girmek ister.

HAZRET-İ EYYUB MAĞARASI: Sabrın timsali kabul edilen Hazret-i Eyyub'un yaşadığı kabul edilen mağaradır. Kentin güney kesimindedir. İnanışa göre Hazret-i Eyyub cüzzam illetine tutulduktan sonra bu mağaraya kapanmış ve burada yıllar boyu eşi tarafından tedavi edilmiştir. Bu dar ve karanlık mağarada, hastalığının fecî ızdırabı arasında dahi Tanrı'ya şükretmekten geri kalmayan Hazret-i Eyyub sonunda yüce Tanrı'nın mağfiretine nail olmuştur. Mağaranın sabırsız ve asabî çocuklara iyi geldiği inancı da vardır.

HAZRET-İ İBRAHİM MAĞARASI: Kalenin eteklerindedir. Hazret-i İbrahim'in burada doğup büyüdüğüne inanılır. Mağara günümüzde Urfa'nın önemli ziyaret yerlerinden biridir.

HAZRET-İ ŞUAYIP MAĞARASI: Tarihî Şuayp şehrindedir. Hazret-i Şuayıb'a mesken olduğuna inanılan bu mağara da Urfa'nın önemli ziyaretleri arasındadır.

ULU CAMİ MİNARESİ: Şehrin içindedir. Cami yeni yapılmış olmasına rağmen minaresi Persler zamanından kalmadır. Minarenin çevresi ile yüksekliğinin eşit olması dikkati çekmektedir.

URFA KALESİ: Şehrin yakınlarındaki Damlacık tepesinin eteğindedir. Haçlı istilâsı sırasında yapılmıştır. İç ve dış kale olmak üzere iki kısımdan ibarettir. Urfa kenti bu iki kalenin arasında kalan alanda yükselmektedir.

Urfa il merkezinin çevresinde de önemli tarihî yerler vardır:

BİRECİK: Tarihî adı "Birtha"dır. Fırat Nehri kıyısında olup orta çağdan kalma bir kalenin yıkıntıları vardır.

HARRAN: Tarihî adı Carrhes'tir. Bizans çağından kalma bir kale ile Hitit, Roma ve Türk-İslâm devirlerine aid kalıntılara rastlanmaktadır. Topraktan yapılma kubbe biçimindeki evleri ile de ilginç bir görüntü arzetmektedir.

NEMRUT TAHTI: İl merkezinin güneybatısındadır. Sarp ve yüksek bir zirvedir. Gerisinde kayalara oyulmuş odalar bulunmaktadır.

SUMATAR: Asurlulardan kalma Şuayb kentinin harabeleri bu yörenin önemli tarih zenginlikleri arasındadır. Hazret-i Şuayb'ın mağarasıda buradadır.

Yurt İçi ve yurt dışı bankacılık işlemlerinizde
Türkiye Garanti Bankası

Nerelerde kalınır

HOTEL KAPAKLI: Sarayönü Cad. Tel.: 1430-2016
HOTEL GÜVEN: Sarayönü. Tel.: 1700-1384.
HOTEL ALTAY : Divanyolu. No.: 70 Tel.: 1917-1355. 30 odalı, kalorifer
HOTEL İPEK PALAS: Köprübaşı Cad.
SURUÇ:
BELEDİYE OTELİ: Hükümet Konağı Cad.
KARDEŞLER OTELİ: Hükümet Konağı Cad.
GÜLPALAS OTELİ: Mürşitpınar Cad. Suruç.

SPOR

URFA'da spor 1919 yılında kurulan Urfaspor kulübünün yaptığı faaliyet sonucunda etkinlik kazanmıştır.

Yörede güreş en ilgi çeken spor dalı olmuştur. Bugüne dek Urfa bölgesinden ünlü güreşçiler yetişmiştir. Urfalı Salih Pehlivan acı kuvveti ve elde ettiği başarılar ile ün yapmıştır. Urfalı Sait Pehlivan, Türk güreşine adını altın harflerle yazdırmıştır.

Olimpiyatlara katılan tek Urfalı güreşçi Seyit Hışırlı'dır. Hışırlı peş peşe kazandığı Türkiye şampiyonlukları ile minder güreşinde isminden söz ettirmiştir. Seyit Hışırlı Balkan Şampiyonası'nda şampiyonluk kürsüsüne çıkmıştır. 1970 Kanada Dünya Sampiyonası'nda 5. olan Seyit Hışırlı Akdeniz Oyunları'nda 2.'lik Münih Olimpiyat Oyunları'nda grekoromende 6. sıranın sahibi olmuştur. Daha sonra B.Almanya'ya giden Seyit Hışırlı orada B.Almanya Şampiyonluğu'nu kazanmıştır.

Urfa -bölgesi yüzme sporunda hayli faal bölgelerimiz arasındadır. Halil İsotçu, Mehmet Tuz yörenin bu dalda ünlü sporcuları arasındadır. Futbolcu Reşit Kemal Köylü Urfa'dan yetişmiş golcü oyuncular arasındadır.

Urfa'nın ilk spor kulübü olan Urfaspor'u Altınörs, İdmanyurdu, Uyanıkspor Gençlik kulüpleri izlemiştir. 1934 yılında Uyanıkspor ile İdmanyurdu kulüpleri birleşmişler yeni kurulan kulübe Halkspor adı verilmiştir. 1947 yılında Uyanıkspor kulübü yeniden kurulmuştur.

Günümüzde Urfa'da 12 spor kulübü mevcuttur. Bu kulüplerin en popüler olanı ve İkinci Türkiye Ligi'nde Urfa'yı temsil eden Urfaspor'dur. Viranşehir'de iki, Ceylanpınar'da Birecik'de üç, Akçakale'de bir, Siverek'de iki kulüp bulunmaktadır.

İhtisas kulübü olan Urfa Avcılık ve Atıcılık kulübü, yörede bu spor dallarına önem verenlerin büyük ilgi gösterdikleri ve de üyesi fazla olan kulüptür.

Urfa'da atıcılık, avcılık, atletizm, basketbol, futbol, güreş, halter, judo, karate, masa tenisi, yüzme, taekwan-do, voleybol dallarında yoğun faaliyet görülmektedir.

URFA BEDEN TERBİYESİ BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ

Adres: Beden Terbiyesi Bölge Müdürlüğü- Urfa.
Memur ve personel sayısı: 38
Lisanslı sporcu sayısı: 3267 erkek, 314 bayan.
Tesisler: Urfa Şehir Stadı (2500 kişilik), Urfa Spor Salonu (1500 kişilik), Urfa Yüzme Havuzu.

Bölgede inşaatı başlatılan Viranşehir Spor Salonu yarıda kaldı. Siverek Akçakale, Birecik, Ceylanpınar ilçelerinde stad ve spor salonları için arsalar alındı, ancak şimdiye kadar inşaatlar başlatılmadı.

TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI

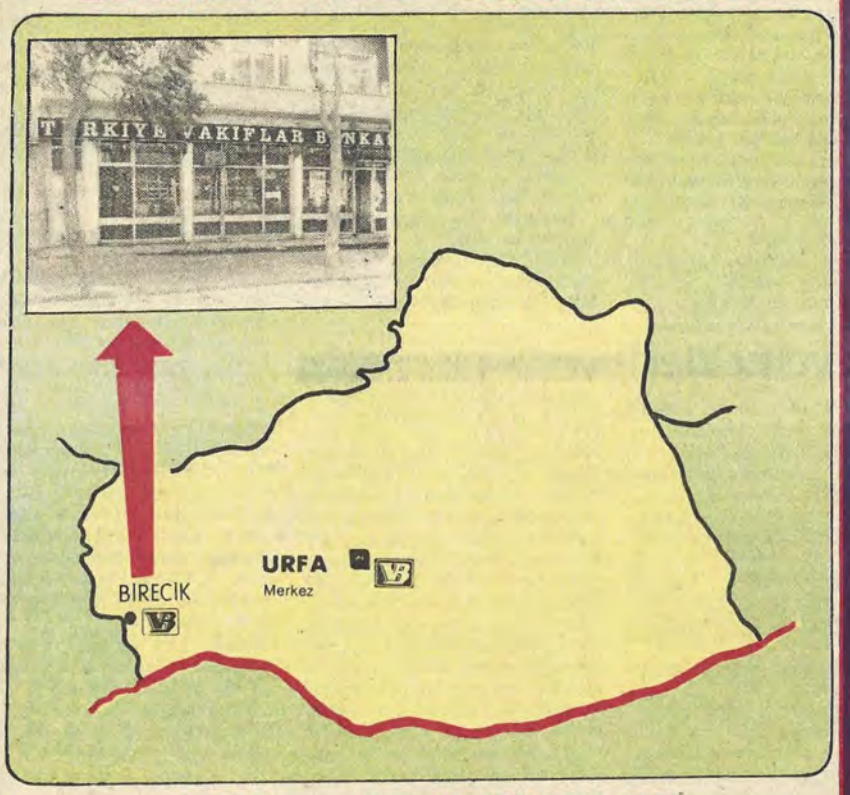

URFA ve ÇEVRESİNDE DE
HER TÜRLÜ BANKACILIK İŞLEMLERİYLE
SAYIN HALKIMIZIN HİZMETİNDEDİR

«Güven Kapısı»